

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ และเป็นที่ยอมรับกันก็คือ "ทรัพยากรมนุษย์" หรือ "ทุนมนุษย์" มนุษย์เป็นทรัพยากรอันมีประโยชน์ได้ก็ต้องเป็นมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุงคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวมนุษย์เองให้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคมหรือก่อให้เกิดการสร้างสรรค์อันจะนำไปสู่การพัฒนาของหมู่คณะของสังคมและของประเทศสืบไป ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า "การศึกษา" เป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างหรือปรุงแต่งให้มนุษย์มีพฤติกรรมเช่นนั้นได้ (บุญมี เณรยอด 2522: 13) การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนอันเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน วิทยุ สาธิต (2526: 16) อ้างคำกล่าวของพลาโต (Plato) นักปราชญ์กรีกโบราณซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาว่า "การศึกษาคือเครื่องมือที่ผู้ปกครองประเทศใช้ในการเปลี่ยนแปลงนิสัยมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดรัฐที่มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าพลเมืองมีการศึกษาเขาจะสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และสามารถเผชิญเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ถ้าระบบการศึกษาดีแล้ว การพัฒนาปรับปรุงสิ่งใดก็ตามย่อมทำได้โดยง่าย แต่ถ้ารัฐทอดทิ้งการศึกษาเสียแล้ว ไม่ว่ารัฐจะกระทำการอื่นโดยอ้อมไม่บังเกิดผล" ในทรรศนะของนักเศรษฐศาสตร์ไทยและต่างประเทศ มองการศึกษาในลักษณะที่สอดคล้องกันว่า การศึกษาเป็นตัวจักรสำคัญที่จะพัฒนาคนเป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้คนสามารถทำให้บ้านเมืองเจริญขึ้น ทำให้เศรษฐกิจเจริญขึ้นถึงกับมีนักเศรษฐศาสตร์บางคนเชื่อว่า การศึกษาเป็นดอกผลของเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเมล็ด (Education is a flower of economic and the same time the seed) นั่นคือ ทั้งการศึกษาและเศรษฐกิจต่างส่งผลซึ่งกันและกัน (กมล สุตประเสริฐ 2526: 8)

สำหรับการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของไทยนั้น รัฐให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาดังกล่าวนี้นาน แม้ว่าจะยังไม่เป็นการศึกษาภาคบังคับที่จัดให้เปล่าเช่นเดียวกับระดับประถมศึกษาก็ตาม ดร. ก่อ สวัสดิพานิชย์ กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาบ้านเมือง (อ้างถึงใน

กมล สุตประเสริฐ 2526: 8) นอกจากนั้น สุจินต์ วิศวธีรานนท์ (2524: 6-7) กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเช่นเดียวกันว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาวัยรุ่นให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต ปลูกฝังคุณธรรม และความสำนึกในสิทธิหน้าที่ของพลเมือง อีกทั้งปลูกฝังและพัฒนาความสามารถ เจตคติในการประกอบอาชีพตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละบุคคล เป็นการสร้างกำลังทางเศรษฐกิจของชาติ

การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นองค์การทางการศึกษาหรือองค์การใดก็ตาม ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารในหน่วยงานย่อมขึ้นอยู่กับ "หัวหน้างาน" หรือ "ผู้นำ" ในองค์การเป็นสำคัญ อาษา เมฆสวรรค์ (2510: 195) กล่าวว่า หัวหน้างานเป็นตัวหลักที่สำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้บังคับบัญชา และต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและลักษณะของหัวหน้างานจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพของสถาบัน ซึ่งมีผลสะท้อนต่อผลงานและวิธีปฏิบัติงานขององค์การหรือหน่วยงานแต่ละแห่งเป็นอันมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของพลาโต (Plato) ที่ว่า สังคมเจริญได้ก็เพราะผู้นำ และผู้นำที่ดีนั้นต้องเป็นนักปราชญ์ มีความรอบรู้ในทุก ๆ ด้าน (อ้างถึงใน ณรงค์ ลินสวัสดิ์ 2523: 45)

ในการดำเนินกิจการของโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องมีบุคคลผู้หนึ่งคอยจัดการดูแลให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินไปโดยพร้อมเพรียงและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว เรียบร้อย และประหยัดทั้งกำลังคน กำลังทรัพย์ แต่ได้ผลเต็มที่ตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ (พนัส หันนาคินทร์ 2524: 1) บุคคลดังกล่าวก็คือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน วิจิตร วรุตบางกูร (2521: 14) กล่าวว่า ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและความสำเร็จของครู-นักเรียนนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับผลงานโดยส่วนรวมของทุกฝ่ายแล้ว ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกอย่างหนึ่งคือ ตัวผู้บริหารหรือครูใหญ่ในโรงเรียนนั้น ๆ ครูใหญ่จะเป็นผู้แสดงพฤติกรรมที่จะทำให้ครูทุกคนปฏิบัติงานเต็มความสามารถด้วยความพอใจ มีความสุขกับหมู่คณะและอาชีพของตนเอง จรัส โพธิศิริ (2523: ปกนอก) อัญเชิญพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 องค์ปัจจุบัน ซึ่งพระราชทานแก่ผู้บริหารโรงเรียน เนื่องในวโรกาสพระราชทานรางวัลแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ ตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2518 ความตอนหนึ่งว่า ". . . ปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่ง ทั้งของชีวิตและของส่วนรวมคือ การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานส่งเสริมความเจริญมั่นคง เกือบทุกอย่างในบุคคลและประเทศชาติ ครูมีหน้าที่จัดการศึกษาของอนุชนทุกระดับจึงควรได้ตระหนักในความสำคัญ

ของงานที่คนทำ ทั้งต้องพยายามปฏิบัติให้ได้ผลสมบูรณ์เต็มความมุ่งหมายเจตนาของการศึกษา โดยสรุปก็คือ การวางรากฐานที่ดีที่ถูกต้องในตัวบุคคล ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้ทั้งปวง สำคัญที่สุดคือ รากฐานความรับผิดชอบชีวิต รู้จักคิด ตัดสินใจ ตามทางที่ถูกที่เป็นธรรมที่สร้างสรรค์ ผู้จัดการศึกษาต้องดำเนินงานให้ได้ประโยชน์พร้อมดังนี้ จึงจะ เรียกได้ว่า ปฏิบัติการถูกต้องครบถ้วน เป็นนักการศึกษาแท้”

การบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มักประสบปัญหาต่าง ๆ ในการบริหาร เช่น ปัญหาความขัดแย้งของบุคลากรในโรงเรียน ปัญหาการขาดคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ตลอดจนปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่าง ๆ นั้น ภิญญู สาธ (2519: 421) กล่าวว่า มักมีสาเหตุมาจากผู้บริหาร มีความรู้และความเข้าใจในการบริหารไม่เพียงพอ ขาดความชำนาญชำนาญในเรื่องจำเป็น โดยเฉพาะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ด้วยสาเหตุดังกล่าว พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารหรือผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะพฤติกรรมย่อมจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารนั้น ๆ มีคุณสมบัติและความสามารถที่จะนำองค์การหรือหน่วยงานไปสู่เป้าหมายและบรรลุความสำเร็จได้เพียงใด

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษานั้น แม้จะมีผู้ทำการวิจัยมาบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ เป็นเพียงการศึกษาพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไปเท่านั้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไปนั้นยังอยู่ในระดับที่ไม่พึงประสงค์เท่าใดนัก กล่าวคือ มีพฤติกรรมทางการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นที่ได้รับพระราชทานรางวัลนั้น ยังไม่เคยมีผู้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องนี้มาก่อน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัศึกษาดังกล่าว เพื่อจะได้ทราบถึงพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารที่สามารถนำองค์การไปสู่ความสำเร็จจนสามารถได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น และได้รับพระราชทานรางวัล ด้วยคาดหวังว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแต่ละขนาดทั่วไปได้นำไปปรับปรุงพฤติกรรมทางการบริหารที่พึงประสงค์ได้ อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งที่จะใช้ในการคัดเลือกผู้บริหารที่เหมาะสม เพื่อดำรงตำแหน่งในสถานศึกษาแต่ละขนาดให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

และกรมสามัญศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาคที่ได้รับพระราชทานรางวัล สังกัดกรมสามัญศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2523 - 2526 โดยแยกศึกษาตามขนาดของโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาคที่ได้รับพระราชทานรางวัล สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารกับครู-อาจารย์ โดยแยกศึกษาตามขนาดของโรงเรียน .

สมมุติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคเหนือ (ลำียง บ่อน้อย, 2520) พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคกลาง (คำรงค์ ชลสุข, 2520) พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ (มนัส ไชยศักดิ์, 2520) และพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สมพงษ์ แยมประยูร, 2522) พบว่าพฤติกรรมทางการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการโดยทั่วไปนั้นมีพฤติกรรมทางการบริหารที่อยู่ในระดับปานกลาง ครู-อาจารย์และผู้บริหารเองมีความคิดเห็นว่าเป็นพฤติกรรมทางการบริหารที่ควรจะเป็นทั้งพฤติกรรมโดยส่วนรวม และพฤติกรรมแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านมุ่งงาน (Initiating Structure) และด้านสัมพันธภาพ (Consideration) ควรจะอยู่ระดับสูงกว่าที่เป็นอยู่ และจากการวิจัยของ แอนดรู ฮัลปิน (Andrew W. Halpin, 1959: 10) ปรากฏว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพนั้น คือผู้บริหารที่สะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมทางการบริหารทั้งด้าน Initiating Structure และด้าน Consideration อยู่ในระดับสูงทั้งสองด้าน สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมผู้นำของ เบลค และมูตัน (Blake & Mouton) ที่เรียกว่า ตารางข่ายการบริหาร (Managerial Grid) ซึ่งมี 2 แกน คือแกนที่เกี่ยวกับคน และแกนที่เกี่ยวกับงาน ผู้นำอาจจะเน้นด้านใดด้านหนึ่งสูงหรือต่ำ หรืออาจจะสูงหรือต่ำทั้งสองด้าน บุคคลที่มีพฤติกรรมการบริหารสูงทั้ง 2 แกน จะพัฒนาให้ผู้ร่วมงานทำงานให้เสร็จโดยสำนักในจุดมุ่งหมายขององค์การร่วมกัน ทั้งยังนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยและเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

(นพรัตน์ วิไลชนม์ 2525: 65)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานของการวิจัยดังนี้

1. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น แต่ละขนาด ในส่วนภูมิภาค ที่ได้รับพระราชทานรางวัล สังกัดกรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมด้านมุ่งงาน (Initiating Structure) พฤติกรรมด้านมุ่งสัมพันธ์ภาพ (Consideration) และพฤติกรรม ทั้งสองด้านรวมกันล้วนอยู่ในระดับสูง

2. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นแต่ละขนาด ในส่วนภูมิภาคที่ได้รับพระราชทานรางวัล สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารกับ ครู-อาจารย์ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของ โรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาคที่ได้รับพระราชทานรางวัล สังกัดกรมสามัญศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2523 - 2526 เท่านั้น

2. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น ที่ผู้บริหารซึ่งดำรง ตำแหน่งอยู่ระหว่างปีที่โรงเรียนได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น และปัจจุบัน นับถึงวันที่ส่งข้อมูลไปก็ยังคงดำรงตำแหน่งอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นแห่งนั้น ส่วนผู้บริหารที่ ย้ายออกจากสถาบันศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยไม่ได้นำมาศึกษา

3. การพิจารณาขนาดของโรงเรียน พิจารณาตามปีที่โรงเรียนได้รับการคัดเลือก เป็น โรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น ตามที่กรมสามัญศึกษาเป็นผู้จัดในปีนั้น ๆ เท่านั้น

4. ตัวแปรที่นำมาศึกษาวิจัย ได้แก่ พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหาร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน

4.1 พฤติกรรมด้านมุ่งงาน (Initiating Structure)

4.2 พฤติกรรมด้านมุ่งสัมพันธ์ภาพ (Consideration)

5. ครู-อาจารย์ที่นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ต้อง เป็นผู้ปฏิบัติงาน อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น อย่างน้อย 1 ปีการศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น ในส่วนภูมิภาคที่ได้รับพระราชทานรางวัล สังกัดกรมสามัญศึกษา ในที่นี้จะศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู-อาจารย์ โดยศึกษาจากแบบสอบถามเท่านั้น

2. แบบสอบถามที่ผู้บริหารและครู-อาจารย์ตอบ ผู้ตอบตอบด้วยความจริงใจ และตามความเป็นจริงที่ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมการบริหารที่ปรากฏให้เห็น

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมทางการบริหาร หมายถึง การกระทำ ท่าทีที่แสดงออกถึงความสามารถในการนำกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา รวมทั้งการบำรุงขวัญและกำลังใจของกลุ่ม ซึ่งแสดงออกในการบริหารงานและผู้ร่วมงานสามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ พฤติกรรมทางการบริหารด้านมุ่งงาน และพฤติกรรมทางการบริหารด้านสัมพันธ์ภาพ

พฤติกรรมทางการบริหารด้านมุ่งงาน (Initiating Structure) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้นำกับเพื่อนร่วมงานหรือสมาชิกในกลุ่ม ทางด้านความเข้าใจในการดำเนินงานตามนโยบาย การติดต่อสื่อสาร และวิธีดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (Halpin 1966: 86)

พฤติกรรมการบริหารด้านสัมพันธ์ภาพ (Consideration) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นมิตรที่ดีมีความไว้วางใจ มีความนับถือซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงานเป็นไปอย่างอบอุ่นและเป็นกันเอง (Halpin 1966: 86)

ผู้บริหาร หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาคที่ได้รับพระราชทานรางวัล แต่ละขนาด ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ครู-อาจารย์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานและทำการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาค สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาค หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค ซึ่งได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียน มัธยมศึกษาดีเด่น ได้รับพระราชทานรางวัล ระหว่างปีการศึกษา 2523 - 2526

ขนาดของโรงเรียน หมายถึง เกณฑ์ของโรงเรียนตามที่กรมสามัญศึกษากำหนดเกณฑ์ไว้โดยขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียน ดังนี้

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 500 คน

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 501 - 1500 คน

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1501 คนขึ้นไป (กรมสามัญศึกษา 2522: 6)

ตามการรับรู้ หมายถึง การแปลความหรือตีความเกี่ยวกับพฤติกรรมของการบริหาร ของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาค ที่ได้รับพระราชทานรางวัล ที่แสดง พฤติกรรมด้านการบริหารงานที่ปรากฏ และได้ปฏิบัติสม่ำเสมอทั่วไป โดยครูอาจารย์ และผู้บริหาร เองเป็นผู้ประเมิน

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น เพื่อ ประโยชน์และเป็นแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมทางการบริหารแก่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป
2. ใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความเหมาะสมของแต่ละขนาดโรงเรียน ให้แก่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องใน การพิจารณาคัดเลือกบุคคลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ของกรมสามัญศึกษาทั้งปัจจุบันและอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาสภาพข้อเท็จจริงที่ปรากฏเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียน

มัธยมศึกษาตีเด่นในส่วนภูมิภาคที่ได้รับพระราชทานรางวัล ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู-อาจารย์ในสถานศึกษานั้น

2. กลุ่มประชากร แบ่งตามขนาดของโรงเรียน 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และในโรงเรียนแต่ละขนาดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน และกลุ่มครู-อาจารย์ ซึ่งรวมทั้งสิ้น 6 กลุ่ม ดังนี้

ขนาดโรงเรียน ประชากรที่ศึกษา/คน	ขนาดโรงเรียน		
	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ผู้บริหารโรงเรียน	24	26	28
ครู-อาจารย์	618	1,851	4,254

3. ประชากรที่ใช้ศึกษา แบ่งดังนี้

3.1 ผู้บริหารโรงเรียนมี 3 กลุ่ม โดยแบ่งตามขนาดโรงเรียน คือ

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก 24 คน

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง 26 คน

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ 28 คน

3.2 ครู-อาจารย์มี 3 กลุ่ม โดยแบ่งตามขนาดโรงเรียนคือ

ครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก 618 คน

ครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง 1,851 คน

ครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ 4,254 คน

4. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู-อาจารย์ โดยการสุ่มตัวอย่างดังนี้

4.1 ผู้บริหาร เนื่องจากในการวิจัยนี้ ได้แบ่งโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยใช้เกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา (2522: 6) การกำหนด (Morgan 1970: 608) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

จากจำนวนผู้บริหารแต่ละขนาดโรงเรียน

4.2 ครู-อาจารย์ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับครู-อาจารย์ กำหนดเช่นเดียวกันกับผู้บริหาร โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างครู-อาจารย์ในโรงเรียนที่ผู้บริหารได้รับการคัดเลือก เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละขนาดอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากแต่ละโรงเรียน

ตารางประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา

ขนาดโรงเรียน กลุ่มที่ใช้ศึกษา	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ผู้บริหาร	24	23	26	25	28	26
ครู-อาจารย์	618	242	1,851	320	4,254	354
รวม	642	265	1,877	345	4,282	380

5. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของการพระราชทานรางวัลและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น

5.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องผู้นำ ความเป็นผู้นำ ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ ลักษณะผู้นำที่ดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

5.3 การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check list) ซึ่งถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น วุฒิต่างการศึกษา ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร

ตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมกรรมการบริหารที่ใช้ประเมินพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาคที่ได้รับพระราชทานรางวัล โดย

ใช้เครื่องมือประเมินพฤติกรรม LBDQ. (Leader Behavior Description Questionnaire) ของ Halpin (1966: 88-89) ซึ่งแปลและเรียบเรียงโดย สมาน วีระกำแหง (2514: 36-37) จำนวนคำถามแยกเป็นคำถามประเมินพฤติกรรมทางการบริหารด้านมุ่งงาน (Initiating Structure) 15 ข้อ และพฤติกรรมทางการบริหารด้านสัมพันธ์ภาพ (Consideration) 15 ข้อ รวม 30 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 4 ตัวเลือก ตามความถี่ของพฤติกรรมที่แสดงออกหรือที่ปรากฏ ซึ่งแบ่งเป็น มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความช่วยเหลือจากกรมสามัญศึกษา ทำหนังสือไปยังผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นในส่วนภูมิภาคที่ได้รับพระราชทานรางวัล ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามโดยส่งและคืนทางไปรษณีย์

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศ อายุปัจจุบัน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น จุดการศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วรายงานผลการวิเคราะห์ด้วยตารางประกอบการแปลความในเชิงบรรยาย

2. วิเคราะห์พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารแต่ละด้าน ใช้ค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบการแปลความในเชิงบรรยาย

3. เปรียบเทียบพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหาร ตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครู-อาจารย์โดยทดสอบค่า t (t -test)

ลำดับขั้นการเสนอข้อมูล

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมุติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับ

บทที่ 2 เอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง ประวัติ ความเป็นมาของการพระราชทานรางวัลและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น ความหมายของผู้นำ ความหมายของภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ ทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ รูปแบบของผู้นำ คุณลักษณะของผู้นำที่ดี พฤติกรรมความเป็นผู้นำ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย การรวบรวมข้อมูลโดยละเอียดในเรื่องประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย กล่าวถึงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ลำดับการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแยกศึกษาตามขนาดของโรงเรียน และนำเสนอในรูปตารางพร้อมสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 บทสรุป กล่าวถึง การสรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ